

MASTERPLAN OUDEREN ROTTERDAM

Aanbevelingen OSO Rotterdam definitief (verkorte versie)

3 OKTOBER 2018
OSO ROTTERDAM

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Vitaliteit	3
2.1 Gezondheid.....	3
2.2.Sport/bewegen.....	3
2.3 Gezond eten.....	3
3. Zorg en welzijn	4
3.1 Dementie.....	4
3.2 Bestrijding Eenzaamheid -Huisbezoek 75 plus:.....	4
3.3 Kosten zorg.....	5
3.4 Zorgverlening.....	5
3.5 Thuiszorg.....	5
3.6 Cliëntervaringsonderzoek.....	5
4. Participatie	6
5. Zingeving	6
6. Inkomen/schuldenproblematiek	6
6.1 Inkomen.....	6
6.2 Schulden.....	7
6.3 Begrafenis en nabestaanden van minima.....	7
7. Mobiliteit	7
8. Wonen	7
8.1 Voorbereid zijn op de toekomst:.....	7
8.2 Overspannen woningmarkt:.....	7
8.3 Meer keuze mogelijkheden wonen voor ouderen.....	8
8.4 toegankelijkheid.....	9
8.5 Kosten eigen woning gaan behoorlijk stijgen – zorgen over oudere huizenbezitters.....	9
9. Hulp en ondersteuning	9
9.1 Wijkteam – praktijkondersteuner huisarts.....	9
9.2 E-Health, domotica, robotica.....	9
9.3 Huishoudelijke hulp.....	10
9.4 Zelfredzaamheid (rapport WRR) – digitalisering – serviceverlening gemeente.....	10
9.5 Cliëntondersteuning – keukentafelgesprekken.....	10
9.6 Verbinden jong en oud:.....	11
9.7 Extra hulp in huis.....	11
10. Veiligheid – in huis – omgeving en verkeersbescherming	11
11. Vrijwilligers - mantelzorgers	11

12. Ouderenwerkloosheid 12

1. Inleiding

In het coalitieakkoord van de gemeente Rotterdam 2018-2022 gedateerd 22 juni 2018 is aangegeven dat er een Masterplan ouderen zal worden ontwikkeld. De wethouder heeft aangegeven het plan eind dit jaar te willen presenteren. Het OSO Rotterdam heeft besloten actief mee te willen werken aan de ontwikkeling van het Masterplan ouderen door alvast een aantal onderwerpen aan te dragen die het belangrijk vindt. Een aantal aanbevelingen zijn ook al aangegeven in het OSO-manifest 2018-2022. (herhaald)

Het OSO Rotterdam verwijst verder naar de inhoud van:

1. het verslag van het symposium “Bouwstenen voor de toekomst” georganiseerd door de Hogeschool Rotterdam in samenwerking met het OSO Rotterdam. (zie bijlage)
2. het door het ouderen platform” BeterOud” opgestelde toetsingskader voor iedereen die wonen, welzijn en zorg voor ouderen wil verbeteren. (zie bijlage)

De ontwikkelingen die een relatie hebben met ouderen volgen elkaar in een rap tempo op en niet alles is verwoord in het coalitieakkoord en het manifest.

Daarom willen wij nu alvast in aansluiting op o.a. ons manifest, een aanzet geven welke onderwerpen er o.i. tenminste in het Masterplan aan bod moeten komen. We gaan uit van het gegeven:

“De mens moet centraal staan, niet de regels”.

- Zet de wensen van senioren voorop bij de vraag naar zorg en ondersteuning, niet de beschikbare budgetten of het aanbod van de zorgaanbieders

2.Vitaliteit

2.1 Gezondheid

- Veel aandoeningen zijn te voorkomen door de leefstijl aan te passen, waardoor ook weer de zorgkosten beter in de hand kunnen worden gehouden.

2.2.Sport/bewegen

- Bewegen is goed voor senioren en ouderen, maar ook goed voor hun netwerk en het doen van vrijwilligerswerk voor een vereniging.
- Het aanbod van sport en bewegen voor ouderen moet voor de doelgroep meer bekendheid krijgen en laagdrempelig zijn.
- Bewegen door ouderen dient bevorderd te worden door het faciliteren van ruimten en het inspelen op de behoeften van ouderen.

2.3 Gezond eten

Hiervoor is een landelijke aanpak ontwikkeld.

- Zet in op preventie voor ouderen, op gezond ouder worden. Investeer in preventieve programma's, bijvoorbeeld samen met de GGD, sport- of welzijnsorganisaties. Faciliteer sport en beweegprogramma's en burgerinitiatieven, zodat ouderen meer kunnen bewegen en zorg voor goede informatie.

3. Zorg en welzijn

- Het samengaan van zorg en welzijn zorgt ervoor dat een beroep op de zorg kan worden uitgesteld. Hierdoor worden de financiële lasten van de overheid bij het overgrote deel van ouderen, die nog goed functioneren, verminderd en wellicht naar een later tijdstip verschoven. Voor dit laatste is nog te weinig aandacht.
- Ongewenste effecten van de aanbestedingen bij gebiedsgericht inkopen van welzijn producten moeten worden voorkomen. Creatief omgaan met de budgetruimte door gebruik te maken van reeds in de wijk aanwezige acties en projecten. Aanbesteden over een langere periode om negatieve korte termijneffecten (snelle wisseling van professionals) te voorkomen.
- Zorg voor een efficiënte samenwerking tussen de verschillende zorg- en welzijn organisaties te beginnen bij gezondheidscentra (huisartsen en wijkverpleegkundigen), VraagWijzer en wijkteam. (zie 9.4)
- Stel de cliënt en zijn zorgvraag centraal en niet de eigen organisatie.
- Ouderen voelen zich buiten gesloten door dat informatie over veranderingen en bezuinigingen in de zorg hen niet bereikt, bijv. doordat zij geen toegang tot de digitale wereld hebben. Zij worden hier angstig en onzeker van. Kijk per wijk hoe de hier wonende ouderen het beste kunnen worden geïnformeerd.
- Wat is er nodig in de gebieden, nu en in de toekomst aan verpleegopvang, langer thuis met veel thuiszorg, maar ook als dit niet langer verantwoord is. Ook de tijdelijke opvang moet hier onderdeel van uitmaken ter ontlasting van de ziekenhuizen.
- Werken in de ouderzorg is niet populair onder jongeren en er dreigt een tekort te ontstaan aan wijkverpleegkundigen en ouderen verzorgenden. De gemeente moet de opleidingsinstituten ondersteunen. Het OSO-Rotterdam kan hieraan een bijdrage leveren. Ook moet benadrukt worden dat kiezen voor deze opleidingen geen “lifetime employment” inhoudt, maar dat in een later fase overgestapt kan worden naar andere gebieden van de zorg.

3.1 Dementie

- De gemeente heeft in kaart welke wijk voldoet aan de criteria van een dementievriendelijke wijk.
- Het is belangrijk dat de extra zorg van casemanagers dementie bekend is en ingezet word daar waar nodig.
- Voor dementerenden die een indicatie hebben voor opname in een verpleeghuis of daarvoor ingeschreven staan, kan door de scheiding van de 3 zorgwetten een zogenaamde zorgval optreden. Voor de tijd dat zij nog thuis verblijven treedt dan een vermindering van de verstrekte zorg op. De Gemeente Rotterdam moet dit in het Wmo beleid aanpassen, opdat de verstrekte hulp op het zelfde niveau blijft.

3.2 Bestrijding Eenzaamheid -Huisbezoek 75 plus:

- Wijkgerichte projecten gericht op langer thuis en opheffen eenzaamheid moeten blijvend worden ondersteund.

- De huisbezoeken aan 75-plussers moeten voortgezet worden en bij het signaleren van een acuut probleem tot directe actie leiden.
- Het OSO zou graag zien dat de aandacht meer verlegd wordt naar ouderen 75+ die we op de een of andere manier niet bereiken.
- Aandacht voor activiteiten tijdens de zomermaanden. (alles ligt dan stil !!!)

3.3 Kosten zorg

- Het OSO ondersteunt de uitbreiding van de zogenaamde Rotterdampolis zoals in het coalitieakkoord staat verwoord.
- Maak de lokale zorgkosten lager, door verlaging van de eigen bijdrage Wmo.
- Maak compensatie mogelijkheden (via de Belastingdienst) voor zorgkosten meer bekend bij de inwoners, zorg dat deze eenvoudig beschikbaar zijn bijv. bij een inkomensloket of roep de hulp in van cliëntondersteuners/belastinginvullers.
- De gemeente stelt in haar beleid dat signalering op mogelijke noodzaak van zorg en misbruik van gemeenschapsvoorzieningen wordt verbeterd. Het OSO Rotterdam is benieuwd op welke wijze deze signalering door hulpverleners, nutsbedrijven, corporaties, zorg- en welzijn instellingen uitgewerkt is.
- In Rotterdam zijn in het maatschappelijk middenveld veel organisaties actief. Door efficiënter samenwerken, dus geen overlap, kunnen kosten worden bespaard.

3.4 Zorgverlening

- Benut het succesvolle project samen oud als goed voorbeeld waarin gewerkt wordt met ouderenzorgteams. Huisartsen zijn hierin de spil en werken samen met een verpleegkundige, specialist ouderengeneeskunde en ouderenadviseur (cliënt-ondersteuner);
- Zorg dat de zorgbudgetten volledig worden benut. Als de gemeente geld overhoudt gaat dit terug naar de zorg zelf.
- Zorg voor duidelijke informatie over de beschikbare Wmo voorzieningen.
- Bevorder de samenwerking tussen de eerstelijnszorg en de informele zorg en geef daarbij een centrale rol aan de wijkverpleegkundige.
- Zorg dat de ouderen een aanspreekpunt hebben voor de zorg en ondersteuning.
- Ga voor de toekomst na hoe gezondheidscentra, vraagwijzer en wijkteam in het dagelijkse werk tot een goede integratie zouden kunnen komen om integraal snel en doelmatig de juiste hulp te geven aan de burgers. Integraal bezien vanuit zorgverzekering en Wmo.

3.5 Thuiszorg

- Thuiszorgorganisaties kunnen ondermaats blijven presteren zonder dat de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) ingrijpt. En de thuiszorgorganisaties blijven ondertussen onverantwoordelijke zorg leveren.

3.6 Cliëntervaringsonderzoek

- Heeft de gemeente Rotterdam inmiddels ook een cliëntervaringsonderzoek Wmo ?

3.7 Zorgmijders

- Het OSO heeft de indruk dat er nog steeds heel veel met name oudere zorgmijders zijn en vraagt hier speciale aandacht voor.

4. Participatie

- Zinvolle participatie ontstaat als in de conceptuele fase van plannen al aan burgers gevraagd wordt hoe zij over ideeën denken en er ruimte is voor hun inbreng.
- Bevorderen dat leeftijdsdiscriminatie verdwijnt.
- Het aanbod in activiteiten voor ouderen moet goed zichtbaar en toegankelijk zijn, ook in de stille periodes van het jaar.
- Vermelding van activiteiten per wijk en meenemen in de 75 plus huisbezoeken. Het 65-plus magazine en de wijkguides regelmatig vernieuwen en voorzien van de nieuwste informatie.

5. Zingeving

- Waarborg bij het inkopen van zorg en ondersteuning dat er tijd en aandacht is voor levensvragen van ouderen. Versnipper dit onderwerp niet over de stad maar leg dit neer bij één organisatie, bijvoorbeeld het **Centrum voor Levensvragen** van de Stichting Samen010 die dan de samenwerking zoekt met partners in de wijk.
- Zorg dat men zich verdiept in de diversiteit van ouderen en hun (culturele) achtergrond, betrek sleutelfiguren uit diverse etnische groepen bij het beleid en faciliteer de sociale contacten.
- Stimuleer een open klimaat naar spirituele zorg, met name voor de laatste levensfase.

6. Inkomen/schuldenproblematiek

- Het OSO maakt zich zorgen over de Rotterdammers die net niet aan de voorwaarden voldoen.
- Financiële uitbuiting en ouderenmishandeling komen vaak voor, maar worden zelden gemeld. Hiervoor aan senioren preventieve voorlichting geven. Voorts artsen, notarissen en hulpverlening oproepen hierop attent te zijn en te signaleren naar het wijkteam.

6.1 Inkomen

Gemiddeld hebben Nederlanders wel veel vermogen maar weinig spaargeld.

- Vooral onder oudere ouderen, oudere niet-westerse allochtonen en oudere gescheiden vrouwen bevinden zich relatief veel huishoudens met een zwakke inkomenspositie. Zij leven alleen van de AOW of zelfs onder de armoedegrens, omdat zij geen volledig AOW-recht hebben opgebouwd. Met name bij deze groepen vraagt het OSO Rotterdam speciale aandacht en maatregelen.
- Het inkomen van de niet-actieven is de laatste jaren steeds meer onder druk komen te staan, sommige ouderen konden alleen maar meer uitgeven omdat vrouwen gingen werken. Veel van hun vermogen “zit in stenen”. Het besteedbaar maken van

dit vermogen is niet zonder risico's die ook nog eens eenzijdig op de burger worden afgewenteld.

- Persoonlijke financiële problemen zijn vooral groot bij ouderen als er sprake is van hoge zorgkosten en woonlasten. (verborgen armoede). De energietransitie zal vervolgens ook nog eens extra kosten met zich meebrengen.
- Zorg voor een toegankelijk inkomensloket, waar inwoners terecht kunnen voor informatie en hulp. (aanspreek punt in de wijk !!!); (zie 9.4)

6.2 Schulden

- Maak, nu de zorgpremie in 2019 weer wordt verhoogd, een apart plan van aanpak om de betalingsachterstand van de zorgpremie bij 65 plussers aan te pakken in combinatie met de Rotterdampolis.
- Richt een gemeentelijk coördinatiepunt in waar alle Rotterdamse betalingsachterstanden samenkomen zodat deze snel en adequaat kunnen worden behandeld.

6.3 Begrafenis en nabestaanden van minima

- Voorkom dat bij schuld hulpverlening de begrafenisverzekering wordt geschrapt zodat nabestaanden later niet in financiële problemen komen.

7. Mobiliteit

- OSO Rotterdam dringt erop aan dat "gratis" OV voor gepensioneerden geborgd wordt in de komende begrotingen van de stad.
- Voor de mobiliteit van kwetsbare ouderen en mensen met een beperking zijn goed Vervoer op Maat, Wijkvervoer en wijkbusjes belangrijk. Bij noodsituaties moet de voorrijtijd verkort kunnen worden.
- Een overgang bij de aanbesteding van het doelgroepenvervoer mag geen nadelige gevolgen hebben voor de mobiliteit van senioren/ouderen.

8. Wonen

8.1 Voorbereid zijn op de toekomst:

- Faciliteer of geef voorlichting aan senioren en ouderen dat zij goed kunnen anticiperen op hun toekomst, ook met name op momenten dat ze niet meer zelfstandig beslissingen kunnen nemen.
- Besteed aandacht aan het vooraf regelen van het behartigen van de belangen van ouderen als zij niet meer in staat zijn dat zelf te doen. (levenstestament)
- Geef op de website van Woonnet Rijnmond aan bij wie ouderen hulp kunnen krijgen bij de aanvraag van een (andere) woning.

8.2 Overspannen woningmarkt:

De woningnood is mede veroorzaakt doordat ouderen zolang mogelijk thuis moeten blijven wonen. Ouderen willen wel graag verhuizen naar een kleinere woning maar doen dit niet

omdat ze daar in verhouding veel meer voor moeten betalen. Er is daardoor een tekort aan woningen voor starters, alleenstaanden en senioren. De zittenblijver nekt de markt waardoor er geen doorstroming is.

8.3 Meer keuze mogelijkheden wonen voor ouderen

- Het OSO pleit ervoor om de behoefte per wijk als leidraad te nemen bij de investeringen in woningbouw, zorg, duurzaamheid en energietransitie. Eenmaal goed investeren volgens een plan van aanpak is vele malen beter dan een lapwerk van kleine en grotere acties.
- Wij zijn heel benieuwd naar de resultaten van het aangekondigde woononderzoek. Langer Thuis vergt naast kennis van het woningbestand, een langetermijnvisie, beleid en afspraken. In aansluiting op de woonvisie moet er in het Masterplan ouderen een gecombineerde **woon-zorg visie** komen).
- Zorg ervoor dat de ouderen zo lang mogelijk in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen waardoor hun netwerk en vertrouwde hulp intact blijven.
- Er moet, naar aanleiding van o.a. incidenten in Oosterflank en Zevenkamp, bij het wonen meer aandacht zijn voor het veiligheidsgevoel van Rotterdamse ouderen.
- Er moeten voor de huidige oudere Rotterdammers voldoende goedkope en geschikte woningen in voorraad zijn. Wellicht is in de pilot Coöperatieve woonvormen ook een mogelijkheid voor meer keuzemogelijkheden voor woonvormen voor ouderen.
- Maak naast periodieke prestatie afspraken met woningcorporaties ook afspraken met zorginstellingen zodat wonen en zorg gecombineerd in beeld zijn. Zet hierbij de woningbehoefte van ouderen op de agenda. Het liefst per buurt vanwege het behoud van sociale netwerken. Monitor ook de uitvoering van alle afspraken.
- Zorg voor meer tussenvormen van wonen als alternatief voor de verzorgingshuizen (woon zorgvoorzieningen) voor ouderen die niet meer zelfstandig kunnen wonen, maar (nog) geen indicatie hebben voor het verpleeghuis.
- Geef ruimte aan burgerinitiatieven voor alternatieve woonvormen zoals collectief particulier ondernemerschap (Zorgbutler).
- Ga tijdig in gesprek met groepen ouderen over wonen in de toekomst (preventief) en laat hen meedenken bij de (her)inrichting. Biedt ouderen een woningscan aan.
- Zorg dat woningaanpassingen passend en betaalbaar zijn om gedwongen verhuizing te voorkomen.
- Stel een blijverslening beschikbaar aan huiseigenaren op leeftijd.
- Biedt financiële ondersteuning aan huurders en minima.
- Zorg voor snelle procedures en een heldere verdeling van de verantwoordelijkheden, zoals met woningcorporaties .
- Ouderen zien op tegen een verhuizing. Informeer hen meer over de hulp van een woningcoach.
- Met het oog op zelfredzaamheid is het niet goed dat burgers, met een laag inkomen, alleen met behulp van huurtoeslag en zorgtoeslag financieel kunnen rondkomen. Ook de bureaucratie die hiermee gepaard gaat werkt het afglijden naar de zelfkant van de maatschappij in de hand. Goedkopere woonvormen passend bij deze inkomensgroepen moeten hiervoor de oplossing gaan bieden.

- Bouw betaalbare (kleinere) woningen voor specifieke groepen als starters, alleenstaanden en ouderen.

8.4 toegankelijkheid

- Het OSO stelt voor bij “wonen met zorg” extra aandacht te besteden aan het actieplan toegankelijkheid.

8.5 Kosten eigen woning gaan behoorlijk stijgen – zorgen over oudere huizenbezitters

- Gun ouderen met een eigen woning een financieel onbezorgde oude dag. Hou lokaal rekening met ouderen met een laag inkomen omdat de kosten voor eigenwoningbezitters de komende jaren behoorlijk zullen stijgen.

9. Hulp en ondersteuning

- De overheid vraagt meer inzet van de directe omgeving van hulpverleners, maar moet er dan ook voor zorgen dat mantelzorgers betrokken worden in de gesprekken over hulpvragen. Zwaarbelaste mantelzorgers worden ondersteund met goede dagopvang en respijtzorg in de gebieden.
- Geen verschraling van de zorg door de inzet van goedkope schoonmaakkrachten en het verdwijnen van de vertrouwde hulp en daarmee ook de signalerende functie.

9.1 Wijkteam – praktijkondersteuner huisarts

- Stel bij het beschikbaar stellen van hulp en ondersteuning de wens van ouderen (de hulpvraag) en niet het budget als uitgangspunt.
- Het OSO is van mening dat de relatie huisarts (praktijkondersteuner) – wijkverpleegkundige/wijkteam sterk kan verbeteren door een vraagwijzer medewerker in gezondheidscentra op te nemen.

9.2 E-Health, domotica, robotica

Het OSO gaat er vanuit dat de brief van minister De Jonge “E-health en zorgvernieuwing” leidend is bij dit onderwerp.

- Kwetsbare ouderen die de regie in hun leven aan het verliezen zijn moeten ondersteund worden. Langer thuis blijven wonen kan door toepassing van e-health, domotica, moderne communicatiemiddelen bevorderd worden. Hierdoor kunnen de zorgkosten minder snel groeien, maar dan moet er wel worden geïnvesteerd.
- Ontwikkelingen op het gebied van e-health stimuleren in overleg met woningcorporaties en zorgverzekeraars om in de loop der tijd tot een realiseerbare aanpak te komen ook voor het bestand aan goedkope woningen.
- Voor de particuliere woningeigenaren is een informatiecentrum van belang, waarin deze toepassingen samen met ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid en energie transitie getoond worden.
- De begrippen “E-Health”, Domotica en Robotica. (E-Health en digitaal ondersteunende zorg) moeten voor de burger wel goed duidelijk zijn.

- Het OSO ziet E-Health als een ondersteunend middel.
- Leden van het OSO zijn op bezoek geweest in Den Haag en zien het project met 55 plus woningen als goed voorbeeld van moderne domotica.
- Helder en duidelijk moet zijn wie wat wel of niet financiert.
- Houd ook rekening met hergebruik van deze ondersteunende middelen (duurzaamheid)
- Nieuwe technologische toepassingen gericht op het bevorderen van het langer thuis wonen eerst grondig uitwerken bijv. door het werken met testpanels, alvorens te beslissen over de inzet hiervan.

9.3 Huishoudelijke hulp

- Het OSO vraag zich nog steeds af hoe huishoudelijke hulpen in verband met de privacy signalen kunnen melden.
- Naast een schoon huis meer maatwerk, een “praatje” kunnen maken (sociaal contact), boodschappen doen, het klaarmaken van een maaltijd moet in de hulp of zorg worden opgenomen.

9.4 Zelfredzaamheid (rapport WRR) – digitalisering – serviceverlening gemeente

- Er is een sterke verbetering in de serviceverlening mogelijk als voor het realiseren van de benodigde hulp de burger als uitgangspunt wordt genomen met **één duidelijk aanspreekpunt** in de wijk. Zorg dat, in plaats van o.a. 14010, er menselijke hulp is door middel van één loket. Maak voor alle inwoners duidelijk waar men bij problemen (onafhankelijk) terecht kan.
- Geef heldere toegankelijke informatie over de aard, beschikbaarheid en kosten van voorzieningen op de gemeentelijke website maar ook in brochures. Naast online contact is ook telefonisch en schriftelijk contact mogelijk zonder daarvoor extra te hoeven betalen. Denk aan het opvragen van de afvalkalender maar ook aan het aanvragen van een parkeervergunning of het verlengen van het paspoort.
- Gebruik een mix van communicatiemiddelen (ook filmpjes en pictogrammen) zodat alle ouderen daadwerkelijk worden bereikt met oog voor de culturele en etnische verschillen.
- Zorg voor eenvoudige procedures en criteria bij het kunnen krijgen van voorzieningen; dus geen lijsten met 100 vragen.
- Houd rekening met laaggeletterden en neem de wensen van ouderen en niet het budget als uitgangspunt voor het beschikbaar stellen van zorg en ondersteuning.
- Benut domotica bij nieuwbouw en bestaande bouw in afstemming met ouderen en gebruikers zelf.
- VraagWijzer en wijkteam moeten ook telefonisch direct toegankelijk zijn, Zij moeten kwalitatief verbeteren, laagdrempelig zijn, uitgerust met deskundigen met doorzettingsmacht; die de vraag van de cliënt na interne afstemming tussen alle betrokken instanties afhandelen. Eén loket voor de cliënt.

9.5 Cliëntondersteuning – keukentafelgesprekken

- Wijs een organisatie aan om de cliëntondersteuning te coördineren.
- Laat alle organisaties samenwerken en faciliteer de training.

- Zorg dat bij “keukentafelgesprekken” van te voren de ondersteuning goed is geregeld.

9.6 Verbinden jong en oud:

- Neem o.a. de ideeën van het symposium mee in het Masterplan (zie bijlage)

9.7 Extra hulp in huis

- Het OSO vindt het belangrijk dat met name ouderen tegen een laag tarief extra hulp in huis kunnen inkopen en vraagt hiervoor geld vrij te maken in de begroting 2019.

10. Veiligheid – in huis – omgeving en verkeersbescherming

- Zorg voor Actieplan brandveiligheid woningen.
- Zorg dat de ontruimingsplannen voor hoogbouwcomplexen bij brand actueel blijven.
- De toegankelijkheid van de openbare ruimte (trottoirs, fietspaden, op- en afritten, looproutes) is voor ouderen en mensen met een beperking van groot belang. Meer aandacht hiervoor bij de wijkshouwen en hiervoor moeten voorstellen kunnen worden ingediend.
- De verkeersdeelname door ouderen heeft aandacht nodig. Door afname van gezichtsvermogen en gehoor worden ouderen onzeker. Maar ook de informatieverwerking gaat achteruit.

Inzet op infrastructurele maatregelen, beschermingsmiddelen, voorlichting-educatie-opfriscursussen en keuring kan bijdragen aan een goede verkeersdeelname.

- Valpreventie en voorlichting slimme technische oplossingen,
- De gemeente moet zich inspanssen om “Campagne voor jong en oud” bij alle scholen in Rotterdam uit te voeren
- De Gemeente moet meer capaciteit beschikbaar maken voor handhaving van de verkeersregels door fietsers.
- Maak de openbare ruimten in wijken seniorproof, zodat de veiligheidsbeleving verbetert.
- Prioriteit geven aan het strooien bij gladheid van de voetpaden, evenals de fietspaden, van de senioren-flats naar de winkels en ov-haltes.
- Voor goed gebruik van de openbare ruimten door de ouderen met een fysieke handicap, die gebruik maken o.a. van rollators, scootmobiel en dergelijke, moeten trottoirs, oversteekplaatsen en fietspaden in goede staat zijn met goede op- en afritten.
- Overweeg een meldpunt in te stellen en verleg met eigenaren van woongebouwen voor een oplossing voor het veilig stallen van scootmobiel.

11. Vrijwilligers - mantelzorgers

- Geef vrijwilligers de ruimte binnen en buiten de zorginstellingen, zodat zij aanvullend kunnen zijn op het werk van de zorgprofessionals.

- Betrek mantelzorgers actief bij het keukentafelgesprek om ook daarover goede afspraken te maken.
- Waardeer de vrijwilliger en mantelzorger. Heb daarbij speciaal aandacht voor de oudere en allochtone mantelzorger.
- Overbelasting van huidige vrijwilligers dreigt en de toestroom van nieuwe vrijwilligers is moeizaam. Vrijwilligers werven wordt steeds meer een probleem en daarom moet het werven van vrijwilligers lokaal en centraal worden ingezet met een duidelijke link naar een centraal punt. De vrijwilliger kan zich centraal aanmelden, maar moet wel decentraal ingezet kunnen worden.
- In de voorbereiding op de pensionering is het belangrijk om na te denken over de invulling van deze nieuwe levensfase. Vrijwilligerswerk biedt de mogelijkheid om kennis en levenservaring blijvend in te zetten voor de maatschappij. Werkgevers, te beginnen bij de gemeente Rotterdam, maken dat bespreekbaar met hun medewerkers en dragen zo bij aan het beschikbaar hebben van voldoende en gemotiveerde vrijwilligers.
- Door de terugtrekkende overheid is meer inzet van vrijwilligers nodig. Daartoe zijn training, facilitering, opleiding, en een vrijwilligers- en onkostenvergoeding noodzakelijk. De benodigde middelen hiervoor moeten worden aangegeven en benoemd.
- De inzet van vrijwilligers vindt plaats vanuit een veelheid van organisaties. Om deze inzet zo optimaal mogelijk te maken moet in Rotterdam de gemeente de regie nemen om betrokken maatschappelijke organisaties en diensten gebiedsgewijs efficiënt te laten gaan samenwerken. Zie bijv. de overlegstructuur van organisaties met vrijwilligers "Zinvol Actief" in Prins Alexander.

12. Ouderenwerkloosheid

- Denk na over een financieel vangnet voor oudere werklozen. Dit vergt wellicht specifieke uitkeringen met een bepaalde vermogensvrijstelling.
- De gemeente geeft als werkgever zelf het voorbeeld op het voorkomen van ontslag van oudere werknemers door middel van duurzame inzetbaarheid.
- De gemeente spreekt hierop ook werkgevers aan waarmee zij zaken doet. (De gemeente Den Haag doet bijv. een passend aanbod voor oudere ambtenaren).
- Onderzoek waarom van bepaalde beroepen waar een "schreeuwend" tekort aan is, leerkrachten, zorgmedewerkers, vakmensen in de bouw etc. toch nog met name oudere personen in de bijstand zitten. (meer druk van de overheid richting werkgever/werknemers!!).
- Mensen boven de 55 jaar zijn vaak uitgesloten van een Leven Lang Leren. Zorg voor een samenspel van maatregelen, scholing, bewustwording en maatwerk bij het begeleiden vanuit de werkloosheid.
- Benut de kennis, ervaring en de behoefte om deel uit te maken van de maatschappij van oudere werkzoekenden.